

کنوانسیون های یونسکو در زمینه شناسائی و تائید مدارک تحصیلی آموزش عالی

تاریخ دریافت: ۱۳۹۱/۱۱/۱

تاریخ پذیرش و انتشار: ۱۳۹۷/۱۰/۲۶

دکتر محدثه محب حسینی^۱

کنوانسیون های یونسکو در زمینه شناسایی و تایید مدارک تحصیلی آموزش عالی از مهمترین کنوانسیون های یونسکو در حوزه آموزش هستند که برای ارتقای کیفی آموزش عالی در جهان طراحی شده اند و اصلاح ساختارهای نهادی و انسانی آموزشی کشورها را در جهان در نظر دارند ، به ویژه در قرن بیست و یکم که هدف یونسکو، استفاده از آموزش عالی برای اصلاح ساختارهای مربوط به برنامه های آموزش همگانی است.

اهداف یونسکو از تدوین این کنوانسیون ها از دو جنبه قابل بررسی است :

۱- اهداف خاصی که یونسکو از دو دهه گذشته ، زمینه سازی آن را در کشورهای عضو آغاز کرده است تا شرایط مناسب مربوط به کاهش شکاف اطلاعاتی و تضمین کیفیت را مطابق با معیارهای بین المللی در کشورها فراهم سازد و ضمن تقویت چارچوب بین المللی آموزش عالی در کشورهای عضو، دانشگاه ها و نهادهای پژوهشی را برای مقابله با چالش های قرن بیست و یکم آماده کند . این اهداف عبارتند از : ارتقای آموزش کیفی، فراهم ساختن تسهیلات لازم برای مبادله علمی، کمک به اعزام و انتقال اساتید و دانشجویان، کاهش شکاف دیجیتالی در زمینه آموزش عالی در بین کشورهای پیشرفته و توسعه نیافته، تقویت کاربرد فناوری های جدید اطلاعاتی و ارتباطی (ICT) در آموزش عالی و تقویت همکاریهای بین دانشگاهی به منظور پرکردن شکاف علمی در بین کشورهای شمال- جنوب و جنوب - جنوب ؛

۲- اهداف کلی و عمومی مربوط به طرح های توسعه کلان کشورها که عبارت است از: پرورش منابع انسانی به عنوان ابزاری برای توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، ادغام منطقه ای کشورها، مردمی کردن آموزش، تقویت نقش آموزش عالی در فرآیند توسعه پایدار و حفظ هویت فرهنگی و اشتغال کامل دانش آموختگان .

تاریخچه

زمینه اصلی طرح و پیدایش کنوانسیون های یونسکو در زمینه شناسائی و تائید مدارک تحصیلی آموزش عالی به سال های ۱۹۵۰-۱۹۸۰ برمی گردد که این سازمان مطالعات بسیاری را در زمینه آموزش عالی انجام داد. این مطالعات نشان داد که در بین نهادهای آموزش عالی، چالش های بسیاری در زمینه معیارگذاری، ارزیابی مدارک تحصیلی و معیارهای تضمین کیفیت وجود دارد . این امر مشکلات عدیده ای برای ارتقای آموزش عالی و همچنین

^۱ . مدیر بخش آموزش کمیسیون ملی یونسکو

تقویت مبادله و همکاری علمی بین نهادهای آموزش عالی ایجاد کرده است. این چالش ها حول سه محور متمرکز شده بودند :

- ۱- تنوع نظام ها و مدارج آموزش عالی که منجر به تفسیرهای مختلف در کشورها شده بود.
- ۲- فرار مغزها از کشورهای جنوب به کشورهای شمال و مشکلاتی که فارغ التحصیلان برای ادامه تحصیل و اشتغال در کشورهای دیگر داشتند .
- ۳- تنوع فراوان نظام های مربوط به ارزیابی مدارک تحصیلی در کشورهای مختلف .

این چالش ها موجب شد که کشورها از یونسکو به عنوان نهادی که متولی رهبری و هدایت آموزش عالی در جهان است، درخواست کنند تا ابزارهای بین المللی جهت رفع این مشکلات طراحی کند.

یونسکو از سال ۱۹۴، راهنمای بین المللی در زمینه فرصت های مطالعاتی در آموزش عالی و بورس های تحصیلی^۱ را منتشر می کند که توسط نهادهای آموزش عالی و سازمان های بین المللی در جهان عرضه می شود. این مجموعه، اطلاعات مربوط به آموزش عالی فرامرزی را در اختیار اساتید و دانشجویان قرار می دهد و اطلاعاتی از قبیل شرایط ثبت نام ، برنامه ها و دوره های دانشگاهی ، رشته های تحصیلی و... را برای اساتید و دانشجویان فراهم می سازد.

این سازمان بین سالهای ۱۹۶۹ و ۱۹۸۱، ۸ کتاب را در باره جنبه های مختلف مطالعات و معادل سازی بین المللی مدارک تحصیلی منتشر می کند که عبارتند از:

- واژه نامه بین المللی اصطلاحات مورد استفاده در مورد مدارک دیپلمهای متوسطه و مدارج آموزش عالی در چهل و پنج کشور جهان،
- روشهای معادل سازی دیپلم ها و مدارج دانشگاهی^۲ ،
- معادلهای بین المللی در دسترسی به آموزش عالی^۳ ،
- مقایسه دیپلم ها در حقوق بین الملل : مطالعه ساختاری و کارکردی^۴ ،
- مقایسه نظامهای آموزشی و دیپلم ها در علوم مهندسی : مطالعه روش شناختی^۵ و
- از معادل سازی مدارک تا ارزیابی صلاحیتها ، روشها و اقدامات رایج : مسیرهای جدید^۶ ،
- مطالعات عالی : معرفی تطبیقی نظامهای آموزشی و دیپلم ها^۷ ،

۱. Study abroad

۲. Méthodes d'établissements des équivalences entre les diplômes et grades universitaires (IAU ; UNESCO , ۱۹۷۰).

۳. International Equivalences in Access to Higher Education (W.D. Halles , UNESCO, ۱۹۷۱).

۴. Comparabilité des diplômes en droit international ; étude structurelles et fonctionnelle (René- Jean DUPUY and Gregory TUNKIN , UNESCO, ۱۹۷۲).

۵. Comparabilité des régimes d'études et des diplômes en sciences de l'ingénieur ; étude méthodologique (Anatoly I BOGOMOLOV , UNESCO, ۱۹۷۴).

۶. De l'Equivalence des diplômes à l'évaluation des compétences ; procédures et pratiques courantes , voies nouvelles (GUITON Jean , UNESCO, ۱۹۷۷ et ۱۹۸۳).

۷. Les études supérieures ; présentation comparative des régimes d'enseignement et des diplômes (UNESCO , ۱۹۷۳).

- راهنمای جهانی آموزش عالی : یک مطالعه پیمایشی تطبیقی در مورد نظامها ، مدارج و صلاحیتهای آموزشی^۱

یونسکو همگام با این اقدامات ، توسعه فعالیت های مربوط به معیارگذاری و هنجارسازی بین المللی را آغاز کرد. این سازمان طی سال های ۱۹۷۰ تا ۱۹۸۰ ، پنج کنوانسیون بین المللی را در مناطق مختلف در این زمینه طراحی کرد که توسط ۱۱۵ کشور عضو تصویب شد. کشورهای عضو پس از الحاق به این کنوانسیون ها اقدامات لازم را به منظور انطباق نظام آموزش عالی خود با استانداردهای منطقه ای و بین المللی انجام دادند.

در بیست و هفتمین نشست کنفرانس عمومی یونسکو در سال ۱۹۹۳ ، توصیه نامه بین المللی یونسکو در مورد تایید مطالعات و مدارج آموزش عالی تصویب شد (Beridze , ۱۹۹۶, ۱۱۷) و در سال ۱۹۹۷ توصیه نامه مربوط به وضعیت مدرسان آموزش عالی تصویب و منتشر گردید. در این توصیه نامه از دولت ها درخواست شده است که کلیه شرایط آموزشی و پژوهشی و منابع و تجهیزات علمی مورد نیاز را برای مدرسان دانشگاه ها فراهم سازند . همچنین با اشاره به موضوعاتی از قبیل : سیاست ها و اهداف آموزشی، حقوق نهادی، وظایف و مسئولیت های نهادی، استقلال نهادی، پاسخگویی نهادی، حقوق پرسنل آموزش عالی و ... دولتها موظف شده اند که زمینه های لازم را برای آماده سازی متخصصان جهت احراز پست های مربوط به تدریس در زمینه های مختلف آموزش عالی فراهم سازند .

انواع کنوانسیون های یونسکو در زمینه آموزش عالی

کنوانسیون امریکای لاتین و کارائیب^۲

این کنوانسیون مربوط به تایید و به رسمیت شناختن مدارک تحصیلی در زمینه آموزش عالی است که کشورهای محدوده امریکای لاتین و کارائیب در سال ۱۹۷۴ ، در مکزیک ، آن را تهیه کردند. اهداف اصلی از تدوین این کنوانسیون عبارتند از :

الف- استفاده مشترک از منابع معتبر آموزشی در منطقه امریکای لاتین و کارائیب در راستای هدف آموزش در خدمت توسعه که از طریق اقدامات زیر انجام خواهد شد: هماهنگ کردن شرایط پذیرش دانشجو در نهادهای آموزش عالی ، ایجاد معیار و اصطلاحات مشابه برای ارزیابی ساده تر و استفاده از یک نظام انطباق پذیرتر در بررسی مطالعات و مدارج تحصیلی، ارتقای مبادله اطلاعات و اسناد و مدارک در زمینه های آموزش، علوم و فناوری ؛

ب- تلاش در سطح منطقه ای برای بهبود مداوم برنامه های درسی همراه با سازماندهی و برنامه ریزی مناسب به منظور استفاده از منابع آموزشی موثر در منطقه؛

ج- ارتقای همکاری بین منطقه ای در زمینه تایید مطالعات و مدارج تحصیلی .

^۱ . World Guide to Higher Education : a Comparative Survey of Systems, Degrees and Qualifications (UNESCO, ۱۹۸۲) .

^۲ . The Regional Convention on the Recognition of Studies , Diplomas , and Degrees in Higher Education in Latin America and Carribean

برای اجرای مفاد این کنوانسیون، ارگان‌های ملی و منطقه‌ای مورد نیاز تشکیل شدند. کشورهای عضو این کنوانسیون عبارتند از: آرژانتین، بولیوی، برزیل، شیلی، کلمبیا، کاستاریکا، کوبا، اکوادور، السالوادور، گواتمالا، هائیتی، هندوراس، مکزیک، نیکاراگوئه، پاناما، پاراگوئه، پرو، سورینام، ونزوئلا.

(UN Treaty Series, No. ۱۴۲۸۷, ۱۹۷۵)

کنوانسیون اروپا^۱

تاریخچه این کنوانسیون به سال ۱۹۷۵ بازمی‌گردد، هنگامی که کشورهای اروپایی در کنفرانسی که در مورد امنیت و همکاری اروپا در هلستینکی گرد هم آمده بودند، نظر مثبت خود را به منظور ارتقای دسترسی به آموزش عالی برای تمام دانشجویان، معلمان و محققان اعلام کردند و بر ضرورت ایجاد مناسبات مستقیم بین دانشگاه‌ها و نهادهای آموزش عالی به منظور رفع چالش‌های مربوط به تطبیق مدارک تحصیلی، تاکید کردند. در متن کنوانسیون، اهداف آن به شرح زیر ذکر شده است:

۱- ارتقای همکاری فعال کشورهای منطقه اروپا در زمینه صلح و تفاهم بین‌المللی و توسعه همکاری موثر با دول عضو به منظور استفاده بهتر و متناسب‌تر از ظرفیت‌های علمی، آموزشی و فناوری؛
۲- ایجاد همکاری نزدیک در چارچوب ساختارهای قانون‌گذاری و نهادی همچنین در چارچوب ترتیبات بین‌المللی به منظور:

الف- تدوین سیاست‌های عمومی جهت پیش‌بینی تمهیدات آموزشی و دستورالعمل‌های اداری برای استفاده موثرتر از منابع آموزشی و پژوهشی از طریق:

۱- فراهم کردن زمینه‌های دسترسی نهادهای آموزش عالی کشورها به دانشجویان و پژوهشگران کشورهای دیگر؛

۲- بررسی زمینه‌های امکان‌تدوین اصطلاحات و معیار ارزیابی مشترک در ارتباط با مدارج تحصیلی؛

۳- تصویب یک رویکرد پویا و انعطاف‌پذیر در زمینه پذیرش دانشجویان در خصوص ادامه تحصیل در مقاطع متفاوت آموزش عالی.

ب- بهبود مداوم برنامه‌های درسی و روش‌های برنامه‌ریزی آموزش عالی بر مبنای ضرورت‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، سیاست‌های کشورها و همچنین اهدافی که در توصیه‌نامه‌های یونسکو و سایر نهادهای تخصصی ملل متحد آورده شده است،

ج- ترویج همکاری مشترک به منظور حل مشکلات مرتبط با انطباق مدارج تحصیلی.

کشورهای عضو این کنوانسیون عبارتند از: اتریش، بلژیک، بلغارستان، جمهوری سوسیالیستی روسیه، قبرس، چکسلواکی، دانمارک، فنلاند، فرانسه، آلمان، بوتان، مجارستان، اسرائیل، ایتالیا، لوکزامبورگ، مالتا، هلند

^۱ . Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education in the European Region

، نروژ ، پاکستان ، پرتغال ، رومانی ، سان مارینو ، اسپانیا ، سوئد ، سوئیس ، ترکیه ، اوکراین ، شوروی ، انگلستان ، امریکا ، یوگسلاوی . (UN Treaty Series , No ۲۰۹۶۶, ۱۹۷۹)

کنوانسیون بین منطقه ای مدیترانه^۱

این کنوانسیون، اولین کنوانسیون بین منطقه ای است که بین کشورهای عربی و اروپایی حوزه مدیترانه در سال ۱۹۷۶ در شهر نیس فرانسه امضا شده است . هدف اصلی از تدوین این کنوانسیون، تهیه معیار ارزیابی و اصطلاحات مشترک به منظور تسهیل ارزیابی مدارک تحصیلی، بهبود مداوم برنامه های درسی و روش های برنامه ریزی و ارتقای آموزش عالی در کشورهای ذیربط و امکان استفاده نهادهای آموزش عالی کشورها از دانشجویان یا پژوهشگران کشورهای دیگر بوده است . کشورهای عضو این کنوانسیون عبارتند از : قبرس ، مصر ، فرانسه ، ایتالیا ، لبنان ، لیبی ، مالتا ، مراکش ، تونس ، ترکیه ، یوگسلاوی .

(UN Treaty Series, No. ۱۶۸۸۹, ۱۹۷۶)

کنوانسیون آسیا و اقیانوسیه^۲

هدف از تشکیل این کنوانسیون که در سال ۱۹۸۳ در بانکوک امضا شد، تهیه و تصویب یک معیار ارزیابی و اصطلاحات مشترک به منظور تسهیل استفاده از یک نظام تطبیقی ارزیابی، امکان دسترسی دانشگاه ها و نهادهای آموزش عالی کشورهای امضا کننده کنوانسیون به دانشجویان، اساتید و پژوهشگران کشورهای دیگر ، بهبود مداوم برنامه های درسی و روش های آموزشی مرتبط با ارتقای آموزش عالی بود . این روش ها ، شامل هماهنگ کردن شرایط دسترسی به آموزش عالی در کشورهای امضا کننده و انجام اقدامات عملی در سطوح ملی، دوجانبه و چند جانبه بر اساس توافقات منطقه ای و سایر ترتیبات در بین دانشگاه ها یا نهادهای آموزش عالی دیگر، توسط دولت ها بود.

دولت های امضا کننده برای اجرای مفاد کنوانسیون، ارگان های ملی و کمیته های منطقه ای تشکیل دادند تا اقداماتی هماهنگ و متناسب انجام دهند. اعضای این کنوانسیون عبارتند از : استرالیا، بوتان، چین، جمهوری خلق کره ، هند ، اندونزی ، جمهوری دموکراتیک خلق لائو، نپال ، فیلیپین ، ویتنام ، سری لانکا،

تایلند، ترکیه و اتحادیه جمهوریهای سوسیالیستی شوروی.(UN Treaty Series , No. ۳۲۰۲۱, ۱۹۸۳)

کنوانسیون کشورهای عربی

کشورهای مربوط به این کنوانسیون ، کشورهای هستند که در حوزه دریای سرخ، دریای مدیترانه و خلیج فارس قرار گرفته اند. اهداف اصلی از تدوین این کنوانسیون عبارتند از : فراهم کردن منابع آموزشی معتبر در جهت منافع کشورها از طریق: تهیه معیار ارزیابی و اصطلاحات مشترک به منظور هماهنگ کردن عناوین مدارک، مدارج و مراحل تحصیلی، هماهنگ کردن شرایط پذیرش دانشجو در کشورهای مختلف، رفع مشکلاتی که افراد پس از ادامه تحصیل در کشورهای دیگر پس از بازگشت به کشور خود با آن مواجه می شوند، بهبود مداوم برنامه های

^۱. Recognitions of Studies , Certificates Diplomas and Degrees in Higher Education in the Arab and European States bordering on the Mediterranean .

^۲. Regional Convention on the Recognition of Studies , Diplomas and Degrees in Higher Education in Asia and Pacific .

درسی آموزش عالی از طریق برنامه ریزی و ارزیابی مداوم، استفاده موثر و گسترده از منابع انسانی جهت مشارکت در فرآیند توسعه کشورهای و ارتقای همکاری بین منطقه ای در موضوعات مربوط به شناسایی و تایید مدارک تحصیلی.

این کنوانسیون توسط کشورهای الجزایر، بحرین، مصر، عراق، عمان، کویت، لیبی، موریتانی، مراکش، اردن، یمن، قطر، عربستان، سومالی، سودان، تونس، امارات، و یمن امضا شده است. برای اجرای مفاد این کنوانسیون، یک کمیته منطقه ای متشکل از نمایندگان کشورها، سازمان تربیتی، علمی و فرهنگی عرب و انجمن دانشگاه های عربی و نیز ارگان های ملی تشکیل شد. (UN Treaty Series No. ۲۰۳۷۶, ۱۹۸۵)

به این ترتیب، یکی از دستاوردهایی که یونسکو در زمینه ظرفیت سازی آموزش عالی در کشورهای عضو داشته است، تدوین چارچوب های حقوقی به شکل کنوانسیون ها و توصیه نامه ها بوده است که به عنوان اصول راهنما در باز ساخت مدارج آموزشی به کار می روند. این چارچوب حقوقی، توسعه چارچوب نهادی ویژه را تسهیل می کند و تدارکات قانونی لازم را که منطبق با نیازهای استفاده کنندگان که شامل دانشجویان، اساتید، متخصصان و محققان است، به همراه می آورد.

اهمیت این کنوانسیون ها در پیش بینی مواردی چون بهبود مداوم برنامه های درسی و روشهای آموزشی مرتبط با ارتقای آموزش عالی در کشورهای ذیربط، بهبود مداوم آموزش کیفی، ارتقای آموزش مادام العمر و توسعه همکاری منطقه ای و جهانی در موضوعات مرتبط با معادل سازی مدارک تحصیلی است که منجر به اصلاح ساختاری و نهادی و تغییر مداوم برنامه ریزی آموزشی کشورها مطابق با اولویتهای جهانی در زمینه آموزش عالی و ایجاد هماهنگی بین المللی می شود.

اکنون در ۱۳۱ کشور جهان مراکز اطلاع رسانی ویژه برای مبادله علمی تایید مدارک تحصیلی ایجاد شده اند. آنچه که در بین تمامی این کنوانسیون ها مشهود و مشترک است تعریف مفاهیم مربوط به آموزش عالی، برنامه آموزش عالی، مراحل و دوره های آموزش عالی، نهاد آموزش عالی، مدارج آموزش عالی و... است. همه کشورهای عضو موظف به یکدست سازی این مفاهیم در کشور خود هستند. در مواردی که ساختار و اصطلاحات مرتبط با کنوانسیون در کشور آن ها وجود دارد آن را با مفاد کنوانسیون منطبق می سازند و در مواردی که این ساختار در کشور آنها وجود ندارد، موظفند ساختارهای لازم را ایجاد کنند. این امر باعث ارتقای نظام آموزش عالی آن ها و رسانیدن آن به سطح بین المللی می شود. زیرا این کشورها باید به طور مداوم برنامه های درسی و روش های برنامه ریزی آموزشی خود را بهبود بخشند و نظام آموزش عالی کشور خود را مطابق با نیازهای توسعه فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی و رسانیدن آن به سطح بین المللی بازسازی کنند.

References :

-Avakov,R ;Sanyal, B.C ; Buttgerit , M ; Teichler ,U, (۱۹۸۴). *Higher Education and Employment in the USSR and in the Federal Republic of Germany* , UNESCO, IIEP.

- Beridze, Dimitri , (1996) *From Regional Conventions to a Universal Instrument : Steps forward and Pitfalls in Higher Education in Europe ; Academic Recognition of Diplomas , National Quality and International Norms*, Vol XXI,No. 4, 1996, European Center for Higher Education .
- BOGOMOLOV , Anatoly I (1994) . *Comparabilité des régimes d'études et des diplômes en sciences de l'ingénieur ; étude méthodologique*
- DUPUY René- Jean and Gregory TUNKIN , (1992). *Comparabilité des diplômes en droit international ; étude structurelles et fonctionnelle*,UNESCO .
- Guiton, Jean, (1997 et 1983); *De l'équivalence des diplômes à l'évaluation des compétences : Procédures and pratiques courantes, voies nouvelles*,UNESCO .
- Halls, W,D (1991). *International Equivalences in Access to Higher Education* , UNESCO .
- IAU, (1996) . *For A Worldwide Higher Education Community*, IAU,
- IAU (1990). *Méthodes d'établissements des équivalences entre les diplômes et grades universitaires*, UNESCO .
- Rey Allain , (1993) . *Le Robert*, Micropoche , Canada , 1993.
- Sanyal Bikasc , (1993). *Higher Education and Employment , An International Comparative Analysis* , UNESCO, IIEP.
- Uvalic-Trumbic Stamenka and Bergan Sujr, (1996) . *The Lisbon Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education in the European Region : An example of Successful Co- operation Between the Council of Europe and UNESCO in Higher Education in Europe ; Academic Recognition of Diplomas , National Quality and International Norms*, Vol XXI,No. 4, 1996, European Center for Higher Education.
- UN Treaty Series, No. 16889, 1976 .(*Recognition of Studies , certificates Diplomas and Degrees in Higher Education in the Arab and European states bordering on the Mediterranean*).
- UN Treaty Series , No, 32021, 1983. (*Regional Convention on the Recognition of Studies , Diplomas and Degree in Higher Education in Asia and Pacific*) .
- UN Treaty Series, No 20376, 1980. (*The Convention on the Recognition of Studies, Diplomas and Degrees concerning Higher Education in the Arab States*).
- UN Treaty Series , No 14287, 1970.(*The Regional Convention on the Recognition of Studies, Diplomas and Degrees in Higher Education in Latin America and Carribean*) .
- UN Treaty Series, No. 28302, 1991. (*Convention on Technical and Vocational Education*) .

- UN Treaty Series , No ۲۰۹۶۶, ۱۹۷۹ , (*Convention on the Recognition of Studies , Diplomas, and Degrees concerning Higher Education in the States belonging to the Europe Region*) .
- European treaty Series No. ۱۶۵ , ۱۹۹۷(*Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education in the European Region*) . -UNESCO, (۲۰۰۸) .*Medium Term Strategy for ۲۰۰۸-۲۰۱۳.*
- UNESCO , (۲۰۰۸) . *Approved Programme and Budget for ۲۰۰۸-۲۰۰۹.*
- UNESCO, (۲۰۰۸) . *Guidelines and Procedures for the UNITWIN/ UNESCO Chairs Programmes (ED/HED/UNITWIN/۲۰۰۶/PI/۱ rev.۳)*
- UNESCO (۲۰۰۸) . *Report of the Committee on Conventions and Recommendations , ۱۸۰ EX/۶۳*
UNESCO, (۲۰۰۷) . *Report by the Director – General on New Strategic Orientations for the UNITWIN/UNESCO Chairs Programme, ۱۷۶ EX/۱۰ .*
- UNESCO (۲۰۰۷) . *Monitoring the Implementation of UNESCO’s Standard- Setting Instruments , ۳۴C/ INF.۸*
- UNESCO (۲۰۰۷) . *Report of the Committee on Conventions and Recommendations, ۱۷۹ EX/ ۱۵۴ .*
- UNESCO (۱۹۹۷) (*Recommendation concerning the Status of Higher Education Teaching Personnel*).
- UNESCO (۱۹۸۲) *World Guide to Higher Education : a Comparative Survey of Systems, Degrees and Qualifications , UNESCO.*
- UNESCO (۱۹۷۳) . *Les études supérieures ; présentation comparative des régimes d’enseignement et des diplômes.*
- UNESCO (۱۹۶۹) . *Glossaire international : termes d’usages courant en matière de certificats d’études secondaires et diplômes et grades de l’enseignement supérieur dans quarante – cinq pays.*

پایگاههای اطلاعاتی اینترنتی

- http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=۳۱۸۴۷&URLDO=DO_TOPIC&URL_SECTION=۲۰۱.html
- http://portal.unesco.org/education/en/ev.php-URL_ID=۴۰۸۹۵&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=۲۰۱.html
- http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=۲۱۶۸۱&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=۲۰۱.html

-http://portal.unesco.org/education/en/ev.php-
URL_ID=٤١٥٥٧&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=٢٠١.html)
- http://portal.unesco.org/en/ev.php-
URL_ID=١٢٠٢٤&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=٢٠١.html
[-http://portal.unesco.org/en/ev.php-
URL_ID=٢٢٧٧٦&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=٢٠١.html](http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=٢٢٧٧٦&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=٢٠١.html)
-http://portal.unesco.org/en/ev.php-
URL_ID=١٢٠٢٣&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=٢٠١.html
-http://portal.unesco.org/en/ev.php-
URL_ID=١٢٦٤٨&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=-٤٧١.html
-http://portal.unesco.org/en/ev.php-
URL_ID=٢١٨٤٧&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=٢٠١.html
http://portal.unesco.org/en/ev.php-
URL_ID=٢٢١٧٦&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=٢٠١.html